

נ ט פ ח ה

ערביי ישראל בטנור שני

את אפשרות הפיכת המעוט הערבי בישראל לגינים חמישי פעיל במקרה מלחמה בין ישראל לארצות ערב יש לבחון לאור שלט קבוצות גורמים :

- א. גורמים אוביקטיביים,
- ב. גורמים לאומיים (אמוציונאליים),
- ג. גורמים ארגוניים.

חלוקה זו הנה סכמטית. לאמיתו של דבר, במציאות קיימות השפעות גומלין בין גורמים אלו.

א. גורמים אוביקטיביים

1. אוכלוסיה

לפי אומדן רשמי חיים כיום בישראל כ-170.000 ערבים. מכלל התושבים היו כ-1950 כ-40% בגיל 15-50. בהעדר מספרים מדויקים יש איפוא לטער שחיים כיום בישראל כ-30-40.000 גברים ערביים בגיל מוכשר ללחימה.

2. רכוזים טהיטוריאליים

ערביי ישראל חיים בשלשה רכוזים גדולים אשר שלושתם מטרעים לאורך הגבולות או במרחק מועט מהם: לפי מספרים אחרונים מתגוררים :

בגליל (עליון ותחתון)	-	92.000	ערבים
במשולש הישראלי	-	31.000	ערבים
בנגב	-	13.000	ערבים

בשלושה שטחים אלה לא קיימת אוכלוסיה יהודית צפופה, ומספר היהודים בהם הוא בערך :

75.000	בגליל
מאות מועטות	במשולש ובסביבתו הקרובה
25.000	בנגב.

ראוי לציון, שבעיקר בגליל נמצאים כפרים ערביים שהגישה אליהם קשה עד מאד, ויש סביבות שרגל יהודית (כולל מטסרה וצבא) אינה דורכת בהן במסך תקופה ארוכה.

ב. גורמים לאומיים

1. ערביי ישראל הנם טרידי היטוב הערבי הגדול טחי בארץ ישראל כולה עד קום מדינת ישראל. ישוב זה היה קשור קשר היסטורי, תרבותי, פוליטי, דתי וכלכלי אל העולם הערבי.

2) מפלת הערבים כמלחמת השחרור ובריחת החלק הארי מתושביה הערביים של הארץ, עוד הגבירו את הקשרים שהיו קיימים בלאו הכי: אין כיום משפחה ערבית בישראל שאין חלקים ממנה באחת מארצות ערב ובדרך זו כרוך גורלם במדה רבה בגורל הארץ המארכת אותם.

3) התושבים הערביים של מדינת ישראל לא הצליחו, מתוך סיבות שונות, להשתלב בחיי המדינה. הערבי הישראלי מרגיש את עצמו מופלה לרעה ברוב שטחי החיים, ולפי שעה אינו רואה תקנה למצבו, כל עוד תתקיים המדינה בצורתה הנוכחית.

4) ערביי ישראל התאוששו מבחינה נפשית מהמהלומה שהוכו כמלחמת השחרור. הם מיחסיים כיום את מפלתם לכשלון מנהיגיהם בעבר, ולא לאי-כושר הלחימה ומורן לבו של הלוחם הערבי האינדיבידואלי.

5) אבדה להם במדה רבה ההערכה שהיתה אצלם ליכולת הצבאית והארגונית של המדינה. הסיבות לכך נעוצות במצב הכלכלי, בהתגלעות פרצות בטחוניות רבות הגורמות לזלזול וללעג מצד האוכלוסיה הערבית, בפעילות מפלגות פוליטיות יהודיות מסוימות בתוך הצבור הערבי, ולאחרונה בירידה הכללית של רמת הישוב היהודי מבחינות רבות, אשר אינה נעלמת מעיניהם.

כתוצאה מכל הנאמר לעיל גברו בערביי ישראל רגשות לאומיים קיצוניים, והם תולים את תקותם בהתמוטטות מדינת ישראל. לדעתם רק בדרך זו יוכלו להחזיר את המצב לקדמותו ולהפוך שוב לגורם החי את חיינו לפי רצונו ומסורתו הוא.

ג. גורסיים ארגוניים

1) מסגרות ארגוניות

עד היום הזה לא קמה עדיין בצבור הערבי בישראל מסגרת ארגונית רצינית, אשר יש בה משום אופי של תנועה לאומית ערבית. נעשו מספר נסיונות בכוון זה על ידי אנשי צבור ערביים בחיפה, אולם נסיונות אלה התנפצו עקב סכסוכים אישיים. לעומת זאת קיימות מספר אגודות, מועדונים לנוער וקהילות צופים שהוקמו על רקע עדתי, מהן בעלי צביון לאומני מובהק. חלק מאגודות אלה עוסק בין היתר גם באסון גופני ומגיעות מדי פעם ידיעות על אסוף נשק קל ואסון מספר קבוצות צופים בו.

2) מפלגות פוליטיות

רוב המפלגות היהודיות התחילו בפעולות הסברה וארגון בתוך הצבור הערבי, ואחדות אף הקימו לעצמן "חטיבות" ערביות. ברוב המקרים נמשכים הערבים למפלגות אלה מתוך שקולים תועלתיים בלבד. הארגון הפוליטי החזק והמגובש ביותר היא המפלגה הקומוניסטית, אם גם מספר חבריה הרשומים אינו עולה על כמה מאות. מפלגה זו פועלת באמצעות "תאים" טגורים, בתוכם מאורגנים חברים ומועמדים, ויחד עם זאת מפתחת פעילות צבורית ענפה. סוד הצלחתה היא העובדה שמפלגה זו מנהלת תעמולה ארסית מתמדת נגד הממשלה ומוסדותיה דבר אשר נותן פורקן לרגשותיו האמיתיים של הערבי, וכן היותה למשענת לכל קובלנה ערבית פרסית כצבורית, המופנית נגד השלטונות. מסגרותיה הארגוניות הסגורות, תכונה לקראת ירידה למחותרת בשעת צרה, ורכוז מספר לא קטן של פעילים לאומניים לשעבר בשורותיה,

הופכות את המפלגה הקומוניסטית לגורם אנטי-כסחוני שאין לזלזל בו.

3) תנועות מחתרתיות

במשך השנתיים האחרונות נעשו פה ושם נסיונות להקמת ארגוני מחתרת. ברוב המקרים, שנודע עליהם, נעשה הדבר על פי יזמה מקומית בלבד ושכך ער מהרה; בדרך כלל אין ליחס חשיבות מופרזת "לארגונים" אלה. מאידך רבתה לאחרונה הפעילות המופתאית בארץ. רכוש העיקרי של מופתאים וה"קסאמים" הוא בגליל המערבי, אולם נודע גם על התחלות ארגון בגליל התחתון ובמטולש. מדי פעם נמסר על כמויות נסק שהוסתר במקומות סונים ע"י "צבא ההצלה". מחבואים אלה, שאין ספק בקיומם, ידועים להטפר פעילים בלבד השומרים את הדבר לעת מצוא. המופתאים בארץ מקיימים קשר עם אנשי הועד הערבי העליון בבירות באמצעות מסתננים וסליחים, המעבירים ארצה אגרות וד"ש בע"פ ויש גם ומכיאים אתם חומר תעמולה המוצא לאור כלבנון. נתן לשער, שאם אמנם תקום תנועת התנגדות ערבית בארץ במקרה מלחמה, יהיו אלמנטים מופתאים, שרבים ביניהם לוחמים מאומנים, את חוט השדרה שלה.

4) נשק בידי ערבים

לפי אומדן רשמי נמצאים בידי ערבים כ-600 עד 700 בלי נשק לגליים, שבחלקם נשארו בכפרים עוד מימי המנדט ובחלקם חולקו ע"י שלטונות ישראל. אין כל קנה מדה לפיו נתן להעריך את הנשק הבלתי חוקי הנמצא ברשות ערביי ישראל אולם יש למעשה לרוב הבדואים והדרוזים נשק אישי וגם בכפרים בפנים הארץ. מן התושבים שזרו על נשקם. ראיה לכך תשמם גם ה"ג"ב בהתנגשויות עדתיות היו מקרים של שמוש בנשק חם.

5) ערבים בעמדות מפתח

כמה מאות ערבים מועסקים ע"י מוסדות ממסלתיים סונים, מהם לא מעטים בסרותים חיוניים. (במליט, דאר, רכבת מ.ע.צ. וכו') נוסף על כך מסרתים בני מעושים בצ.ה.ל. ובמסורת ישראל. אפשר להטיל ספק רב בנאמנותם של ערבים אלה למדינה בשעת משבר. על כל פנים אפשר לראות בהם גורם פוטנציאלי לבצוע מעשי חבלה וריגול.

6) בעלי השפעה בקרב הערבים

טרם נמצאו בין ערביי ישראל אישים בעלי שיעור קומה שיעוררו אמן מספיק בצבור הערבי על חלקיו השונים, בכדי להפוך לנציגיו. דעת הקהל מושפעת מתעמלנים מפלגתיים, כלי קודש למיניהם, ראשי המשפחות נכבדים, מוח'תארים, מקורבים לשלטונות ומ"תקיפים" המטילים מוראם על הבריות, למרות פצול רב ומגוון זה לא מן הנמנע שבשעת חרום יתאחדו מספר גורמים, בעיקר כשטח כפרי, לשם השגת מטרה משותפת.

ט כ ו ם :

1. יש לראות את ערביי ישראל כגוף עוין בשעת חרום.
2. בידי האוכלוסיה הערבית נתונים אוביקטיביים היכולים להפוך חלקים ממנה לגורם המסכן את הכסחון באופן רציני ע"י ביצוע מעשי חבלה וריגול, יצירת קני התנגדות וכטיסי אספקה לאויב.
3. אין לצפות להתקוממות ערבית מאורגנת כל עוד לא הוכרע גורל המערכה לטובת האויב.
4. מדת הנזק שיכולים להביא ערביי ישראל בשעת חרום תלויה במדה רבה באמצעים שינקשו גורמי הכסחון הצבאיים והאזרחיים כשלבים הראשונים של הפעולות הקרביות.